

Verbod voor onderwijzeres om les te geven met hoofddoek in provinciaal onderwijs is discriminatie

Situatie

De indienster van de klacht is sinds het schooljaar 2022-2023 onderwijzeres van een niet-levensbeschouwelijk vak in een provinciale basisschool in Oost-Vlaanderen. Ze draagt een hoofddoek, ook tijdens haar lessen. Aanvankelijk ontvangt ze hierover geen opmerkingen. Bij de start van het schooljaar 2023-2024 organiseert de provincie Oost-Vlaanderen een onthaalmoment voor leerkrachten. Hierbij merkt een gedeputeerde op dat de onderwijzeres een hoofddoek draagt. De volgende ochtend meldt de schooldirectie haar dat dit niet toegelaten is. Er volgen twee gesprekken tussen de provincie en de onderwijzeres. Tijdens deze gesprekken stelt de provincie dat de onderwijzeres alleen kan blijven lesgeven met hoofddoek als ze enkel nog lessen Islamitische godsdienst zou geven. De onderwijzeres wil echter haar bestaande lesopdracht behouden en met hoofddoek blijven lesgeven. De provincie start hierna een tuchtprocedure tegen de onderwijzeres. In de loop van de tuchtprocedure worden de naam en de foto met hoofddoek van de indienster van de klacht van de website van de school gehaald. De tuchtcommissie adviseert uiteindelijk om de tuchtprocedure stop te zetten, omdat er geen juridische basis is om de onderwijzeres te verbieden een hoofddoek te dragen. De provincie volgt dit advies en beëindigt de tuchtprocedure.

In de tussentijd past de provincie Oost-Vlaanderen haar reglement voor het provinciaal onderwijspersoneel aan. In het aangepaste reglement staat een algemeen verbod op godsdienstige en levensbeschouwelijke tekens voor onderwijzers, met een uitzondering voor levensbeschouwelijke vakken (verder: algemeen kentekenverbod). De provincie meldt aan de onderwijzeres dat het nieuwe verbod ingaat vanaf het schooljaar 2024-2025.

Beoordeling door de Geschillenkamer

De Geschillenkamer oordeelt dat er in deze zaak sprake is van:

- directe discriminatie, voor de periode tot 1 september 2024;
- indirecte discriminatie, voor de periode vanaf 1 september 2024; en
- intimidatie.

Directe discriminatie op grond van geloof

De Geschillenkamer stelt vast dat er tot 1 september 2024 geen algemeen kentekenverbod bestond voor het provinciaal onderwijspersoneel in Oost-Vlaanderen. Voor deze periode zijn er feiten die het bestaan van een directe discriminatie op grond van geloof kunnen doen vermoeden. Zowel toen de provincie de onderwijzeres verbood om met hoofddoek te blijven werken als toen de provincie een tuchtprocedure opstartte tegen haar, heeft zij zich expliciet gebaseerd op het feit dat de onderwijzeres een hoofddoek droeg om religieuze redenen. De provincie heeft dit vermoeden van directe discriminatie niet weerlegd.

Omdat het gaat over een werkcontext kan het vastgestelde direct onderscheid op grond van geloof alleen worden gerechtvaardigd als er sprake is van een wezenlijke en bepalende beroepsvereiste (artikel 25 Gelijkekansendecreet). De Geschillenkamer ziet uit zichzelf geen verband tussen het takenpakket van de onderwijzeres en het dragen van religieuze symbolen. De provincie heeft ook bevestigd dat de tuchtprocedure en het verbod om te blijven lesgeven met hoofddoek losstaan van de prestaties als onderwijzeres, waarover geen klachten waren. Er is dus niet aangetoond dat het afleggen van de hoofddoek een wezenlijke en bepalende beroepsvereiste vormt voor de onderwijzeres. De Geschillenkamer besluit dan ook dat er voor de periode tot 1 september 2024 sprake is van directe discriminatie op grond van geloof.

Indirecte discriminatie op grond van geslacht, geloof of levensbeschouwing en zogenaamd ras en nationale of etnische afstamming

Vanaf 1 september 2024 geldt wel een algemeen kentekenverbod voor het provinciaal onderwijspersoneel in Oost-Vlaanderen. Dit verbod is van toepassing op alle onderwijzers (behalve voor levensbeschouwelijke vakken) en het geldt voor symbolen van alle godsdiensten en levensbeschouwingen. De Geschillenkamer moest beoordelen of dit neutraal geformuleerde verbod indirecte discriminatie uitmaakt van de onderwijzeres.

De Geschillenkamer stelt vast dat hoofddoekdraagsters in Vlaanderen in vergelijking met andere groepen worden benadeeld door het kentekenverbod. De onderwijzeres bevindt zich in deze situatie: ze draagt een hoofddoek en wordt benadeeld door het kentekenverbod.

De Geschillenkamer erkent dat de door de provincie nagestreefde doelstellingen – het vermijden van druk op leerlingen en het waarborgen van de onderwijsneutraliteit – legitiem zijn. Het algemeen kentekenverbod kan bovendien bijdragen aan het bereiken van beide doelstellingen van de provincie. Het kan dus als passend worden beschouwd.

Voor het eerste doel, het vermijden van druk op leerlingen, stelt de Geschillenkamer vast dat de provincie geen bewijs aanbrengt dat leerlingen druk ervaren doordat onderwijzers een hoofddoek of andere levensbeschouwelijke symbolen dragen. De provincie toont ook niet aan dat er geen minder benadelende alternatieven waren om eventuele druk te vermijden. De provincie heeft dus niet aangetoond dat het kentekenverbod noodzakelijk zou zijn om druk op leerlingen te vermijden.

Voor het tweede doel, het waarborgen van de onderwijsneutraliteit, stelt de Geschillenkamer vast dat het kentekenverbod wel noodzakelijk is om het doel te bereiken. De Geschillenkamer onderzoekt daarom of het algemeen kentekenverbod ook evenredig is. Dat doet de Geschillenkamer door de verschillende belangen tegen elkaar af te wegen.

De Geschillenkamer maakt daarbij een onderscheid tussen handelingen, houdingen, en uitspraken van leerkrachten, enerzijds, en het dragen van levensbeschouwelijke symbolen, anderzijds. Zonder afdoend bewijs kan de Geschillenkamer niet aannemen dat wanneer een leerkracht louter een hoofddoek draagt, dit een zodanig verstrekkende invloed heeft op leerlingen dat het zou ingaan tegen hun godsdienstvrijheid of tegen het recht van hun ouders om hun levensbeschouwelijke opvoeding te bepalen. Dergelijk bewijs wordt in deze zaak niet geleverd.

De Geschillenkamer stelt vervolgens vast dat de impact op de onderwijzeres aanzienlijk is. Zij en anderen in haar situatie worden voor de zware keuze gesteld om ofwel afstand te doen van wat voor hen een belangrijk deel van hun identiteit is, ofwel hun werk te verliezen. Uit het dossier blijkt ook dat de onderwijzeres is aangeworven met hoofddoek en dat zij gedurende geruime tijd heeft lesgegeven met hoofddoek, zonder enige opmerking. Zoals de provincie heeft erkend tijdens de zitting, werd haar lesgeven ook altijd als zeer goed beoordeeld. De Geschillenkamer is verder van oordeel dat de inhoud van het onderwijs, de gedragingen van het schoolpersoneel en andere elementen meer impact hebben op de neutraliteit van het onderwijs dan de (religieuze) kleding van het onderwijzend personeel. De provincie toont niet aan dat dit laatste element een zodanig sterke impact heeft op de onderwijsneutraliteit dat het kan opwegen tegen de aanzienlijke impact van het kentekenverbod op de onderwijzeres. De toepassing van het kentekenverbod op de onderwijzeres voldoet dan ook niet aan de vereiste van evenredigheid.

De Geschillenkamer besluit dat er voor de periode vanaf 1 september 2024 sprake is van indirecte discriminatie op grond van geslacht, geloof of levensbeschouwing en zogenaamd ras en nationale of etnische afstamming.

Intimidatie op grond van geloof en geslacht

De Geschillenkamer oordeelt dat er ook sprake is van intimidatie op grond van geloof en geslacht. De onderwijzeres maakt aannemelijk dat er vanaf de tussenkomst door de gedeputeerde een vijandige, beledigende, vernederende en kwetsende werkomgeving was ontstaan. Dit was het gevolg van ongewenst gedrag, in de zin van artikel 17§1 Gelijkekansendecreet, dat verband houdt met de hoofddoek van de onderwijzeres en dus nauw verbonden is met haar geloof en geslacht. De onderwijzeres moest meerdere keren op gesprek komen bij de gedeputeerde, waarbij haar werd gezegd dat ze niet kon blijven werken met hoofddoek, hoewel daar geen juridische basis voor bestond. De gedeputeerde verweet haar 'halsstarrigheid' wanneer zij niet zelf met een oplossing kwam. Om die reden startte de provincie ook een tuchtprocedure tegen haar. Verder werden haar naam en foto van de website van de school gehaald. De provincie brengt daartegen geen elementen aan die het vermoeden van intimidatie weerleggen.

Oordeel

Om die redenen oordeelt de Geschillenkamer dat er overeenkomstig het Gelijkekansendecreet sprake is van:

- directe discriminatie op grond van geloof;
- indirecte discriminatie op grond van geslacht, geloof of levensbeschouwing en zogenaamd ras en nationale of etnische afstamming;
- intimidatie op grond van geloof en geslacht.

Om de vastgestelde discriminatie te beëindigen, beveelt de Geschillenkamer de provincie aan:

- als individuele maatregel, om de indienster van de klacht toe te laten haar werk als onderwijzeres van het vak dat ze nu geeft in de betrokken school te hervatten met hoofddoek;
- als structurele maatregel, om het algemeen verbod op het dragen van religieuze of levensbeschouwelijke symbolen door leerkrachten in het provinciaal onderwijs in Oost-Vlaanderen in te trekken.

Samenvatting

Oordeel 2025-31 van 11/12/2025

Zaak 2025-0021

De Geschillenkamer is een onafhankelijk orgaan van het Vlaams Mensenrechteninstituut. Ze buigt zich over discriminatieklachten en oordeelt of er sprake is van discriminatie. Deze samenvatting bindt de Geschillenkamer niet. Het oordeel is te vinden op vlaamsmensenrechteninstituut.be/geschillenkamer/oordelen.

Perscontact: Stijn Smet 0485 82 32 95 | Dorien Geeroms 02 553 29 35

E-mail: geschillenkamer@vmri.be